

İDEAL BİR GENÇLİK İÇİN KUR'ANÎ REFERANSLAR

Doç. Dr. Mahmut ÖZTÜRK
Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Giriş

Son ilahî çağrı olan Kur'an-ı Kerim,¹ müminler için birey ve toplum hayatını tanzim eden en büyük rehber ve yegâne değerler kaynağıdır. Kur'an'ın hayata yansımış bir pratiği olan sünnet de müminler için diğer bir vazgeçilmez ölçüdür. Kur'an-ı Kerim bunu “Allah’a ve Resul’ne itaat” şeklinde formüle eder.² İnsanların dünya ve ahiret saadeti Kur'an'a tabi olmalarıyla orantılıdır. Kur'an'a sınımsız sarılanlar doğru yolu bulup kurtuluşa erebilirler.³ Ondan yüz çevirenler ise karanlık içinde bocalamaya mahkûmdurlar.⁴ O hâlde bir mümine yakışan tavır, hayatının her safhasını Kur'an'dan ilham alarak düzenlemektir.

İslam'a göre bireyin sorumluluğu ergenlikle başlasa da gerçek anlamda sorumluluk sahibi olma yaşı daha yüksektir. Fiziksel güç gerektiren bazı toplumsal sorumlulukları yerine getirebilmek için en ideal zaman, yetişkinliğin ilk evresi olan gençlik çağıdır. İnsanın bireysel hayatında çok önemli bir dönüm noktası olan gençlik çağı, mensup olduğu toplum/millet

1 İbrâhîm, 14/52; Sebe, 34/28.

2 Âl-i İmrân, 3/32, 132; Nisâ, 4/13, 69; Mâide, 5/92.

3 Âl-i İmrân, 3/103.

4 En'am, 6/39; Nûr, 24/40.

için de hayati önem taşımaktadır. Medeniyetlerin inşasında tecrübeli/bilge insanların düşünceleri, gençlerin gücü ile hayat bulur. Kimi milletleri tarih sahnesinden silen, kimilerini de hükümran kılan güçte, gençlerin payı vardır.

Yönlendirmenin niteliğine bağlı olarak gençler, insanlık için çok yararlı projelere imza atabilecekleri gibi kimlik bunalımına girmeleri veya şer odaklarının etkisinde kalmaları hâlinde büyük felaketlere de sebep olabilirler.⁵ Gençlerin dinî yönelimlerinde, değişen toplumsal şartlara göre bazı değişikliklerin olması kaçınılmazdır. Fakat temelde gençlik ruhu dine çok yakın ve dinle birçok yönden ilgili ve ilişkilidir. Hayatın anlamı, kimliğin tanımı, insani görev ve sorumlulukların sınırı gibi başta entelektüel konular olmak üzere, duygusal ve sosyal birçok arzunun tatmini, gençlerin dinî güdülenmelerinde etkili rol oynamaktadır.⁶ Gençliğin bu özelliğinin farkında olan kötü niyetli oluşumlar tarih boyunca türlü oyunlarla onları kendi saflarına çekme gayretine girişmişlerdir. Görülmektedir ki gençliğin Kur'anî referanslar ışığında yetişmesi/yetiştirilmesi son derece önemlidir.

Genel olarak Müslümanları ilgilendiren davranış ilkeleri gençler için de geçerlidir. Ancak bazen aynı nitelikteki bir davranış, zaman, mekân ve kişiye göre farklı bir anlam kazanabilmektedir. Zengin bir insanın sadaka vermesi elbette güzeldir. Fakat kıt imkânlarla geçinen bir insanın, -maddi anlamda ufak bile olsa- sadaka vermesi daha güzeldir. Kur'an-ı Kerim'de güzel ahlakından söz edilen gençleri de toplumun kadın erkek bütün fertlerine rol model olarak sunmak mümkündür. Bu modellerle gençlerde ahlak bilinci, din duygusu ve dinî davranışlar daha iyi oluşturulabilir.

5 Bkz. Bilgi, Levent, "Kimliksizlik Çağına Alternatif Duruşlar", *Harran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Y.18, S.30, Temmuz-Aralık, 2013, s.162-169.

6 Hökelekli, Hayati, *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2002, s.15.

1. Dinde Samimiyet ve Tutarlılık

Kur'an-ı Kerim'e göre insanın yaratılış gayesi sadece Allah'a kulluktur.⁷ Bu yüzdendir ki okuduğumuz Fâtiha suresinde kulluğumuzu sadece O'na tahsis ettiğimizi, günde onlarca defa ikrar ederiz. Büyük müfessir Mâtürîdî (ö. 333/944), ayette kastedilen kulluğun öncelikle tevhit olduğunu, Allah'a kulluk etmeye vesile olan her itaatin de bu kapsamda bulunduğunu belirtir.⁸ Dinin bir bütün olduğunu belirten M. Akif'e göre Müslüman kimliğini taşıyan birisinin "Ben Müslümanım." diyebilmesi için İslam'ın ne kadar şartları, farzları varsa, hepsini birden eda etmesi gerektiğini hatırlından çıkarmaması gerekir.⁹ Yahudilere yöneltilen "Yoksa siz Kitab'ın bir kısmına inanıp bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?"¹⁰ eleştirisi dinî pratikler açısından Müslümanlar için de geçerlidir.¹¹

Kur'an, Müslümanları "orta yolu tutan bir ümmet" olarak niteler. Bunun anlamı Müslümanların her konuda dengeli ve tutarlı bir yol takip etmesidir. Kur'an-ı Kerim temel inanç esaslarında, iktisat alanında, ibadetlerde, insan ilişkilerinde, mal kazanmada ve infakta orta yolu tavsiye eder. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, inanç esasları yönünde dengeli davranmaktır. Hristiyanlar ve Yahudiler aşırıya kaçarak peygamberlerini tanrılaştırmışlardır. Günümüzde de bazı Müslümanların samimi duygularla bağlandıkları kişileri eleştirilemez ve sorgulanamaz görmeleri sevgide aşırılığın neticesidir.¹²

7 Zâriyât, 51/56.

8 Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd, *Tefsîrû'l-Kur'ani'l-Azîm (Te'vilâtu ehli's-sünne)*, Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut, 2005, c.1, s. 363.

9 Düzdağ, M. Ertuğrul, *Mehmet Akif Ersoy, Tefsir Yazılan ve Vaazlar*, Ankara, 2013, s. 286.

10 Bakara, 2/85.

11 Zuhaylî, Vehbe b. Mustafa, *et-Tefsîrû'l-münîr, Darü'l-Fikri'l-Muasır*, Dımaşk, 1997, c.1, s. 215.

12 Öz, Ahmet, *Kur'an'ın Önerdiği Vasat Ümmet*, Çıra Yayınları, İstanbul, 2011, s. 79-142, 294.

Samimi bir Müslüman için hiçbir düşünce İslam akidesinin önüne geçemez. İslam'ın birlikte çalışma ilkesi, İslam'ın ana gövdesinden kopma, ondan ayrı, müstakil bir cemaat oluşturma şeklinde yorumlanamaz.

2. Disiplin Sahibi Olmak

Başarı tesadüf üzerine inşa edilemez. “*İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder.*”¹³ ayeti çalışmayı başarının ön şartı saymaktadır. Çalışmanın önemini dile getiren ayetin hedefi tahmin edildiği gibi plansız bir çalışma değil, özverili ve disiplinli bir çalışmadır. Disiplin her şeyden önce azim ve fedakârlık gerektirir. Allah Teâlâ bu iki hususa işaret üzere Hz. Peygamber'e “*Azim ve kararlılık sahibi peygamberlerin sabrettikleri gibi sen de sabret.*”¹⁴ tavsiyesinde bulunmuştur. Mâtürîdî, sıkıntılara göğüs germe, ibadetleri aksatmama ve nefsin hoşuna giden oyun ve eğlencelerden uzak durma hususlarında diğer Müslümanların da bu tavsiyenin muhatapları olduklarını belirtmiştir.¹⁵ Bir mümin “*İşlerin en hayırlısı az da olsa devamlı olanıdır.*” hadis-i şerifini düstur edinerek çalışmasına ara vermeden ancak bedenini ve zihnini de fazla yormadan çalışmalıdır.¹⁶

“Hayırlı işlerin muzır manileri çok olur.” diye bir söz vardır. Mümin bu engellere takılmadan ve çevresindekilerin olumsuz telkinlerine aldırmandan çalışmalarını sürdürmelidir.¹⁷ Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, Kur'an'ın ifadesiyle yararsız

13 Necm, 53/39.

14 Ahkâf, 46/35.

15 Mâtürîdî, *Tefsirü'l-Kur'âni'l-Azîm*, c. 9, s. 260.

16 Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, *Sahih-i Buhârî*, el-Kutubu's-Sitte, (Mevsûatu'l-Hadis eş-Şerif içinde, Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000, Rikâk, 18; Muslim, Ebu'l-Huseyin el-Kuşeyri en-Nisâbü'rî, *Sahih-i Muslim*, el-Kutubu's-Sitte, (Mevsûatu'l-Hadis eş-Şerif içinde, Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000, Salat, 30.

17 Arâf, 7/199.

eğitimde zamanlamanın önemine işaret etmektedir. Özellikle sanat, spor ve musiki gibi beceriye dayalı eğitimlerin erken yaşlarda başlaması büyük önem arz etmektedir. Bu gibi uğraşların daha önemli işlere ayrılması gereken zamandan çaldığı düşüncesi bir yanılısamadan ibarettir. Aksine bu gibi etkinlikler boşa akıp gitmekte olan zamanın sağını solunu bentlerle çevreleyip onu yönlendirme işlevi görmektedir. Günlük, haftalık ve yılın belli zamanlarında eda edilen ibadetler de aynı işleve sahiptir.

Zamansızlıktan yakınanların birçoğu zamanı iyi kullanmasını bilmeyenlerdir. Boş zamanlarla din arasındaki ilişkinin ele alındığı bir çalışmada, dinin boş zamanları değerlendirmede önemli fonksiyonlar icra ettiği tespit edilmiştir. İslam'ın boş zaman anlayışının, anlamsız ve hedefsiz tüketilecek bir boş zamana geçit vermediği, boş zamanın bir amaç uğruna değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.²³ Peygamber Efendimizin *“İki nimet vardır ki insanların çoğu onları değerlendirme hususunda aldanmıştır: Sağlık ve boş vakit.”*²⁴ sözü İslam'ın öngördüğü hayat sisteminde israf edilecek bir zaman diliminden söz etmenin imkânsız olduğunu göstermektedir.

Nitekim İnşirâh suresinde hayırlı işlerde ara vermemek gerektiği belirtilmiştir: *“O hâlde önemli bir işi bitirince hemen diğereğine koyul.”*²⁵ Çağdaş müfessirlerden İbn Âşûr, ayette zikredilen işi önceki müfessirlerin yaptığı gibi belli ibadetlerle sınırlı tutmaz. Ona göre bu emir önemli ve hayırlı bütün işler için geçerlidir ki, Müslüman bütün vaktini önemli işlerle değerlendirmiş olsun.²⁶ “Bu yoruma göre ayette Resûlullah'a ve onun şahsında Müslümanlara bütün vakitlerini hayırlı ve yararlı faaliyetlerle

23 Okumuş, Ejder, “Boş Zamanlar ve Din – II”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, cilt,4, sayı: 1, ss. 35-53, s. 53.

24 Buhârî, *Rikâk*, 1.

25 İnşirâh, 94/7.

26 İbn Âşûr, Muhammed Tahir b. Muhammed b. Muhammed et-Tûnusi, *Te'fsirü't-tahrîr ve't-tenvîr*, ed-Dârü't-Tûnisiyye, Tunus 1984, c.30, s. 416-417.

değerlendirmeleri; ibadet, dua, tebliğ ve irşat gibi dinî faaliyetlerin de; çalışma, üretme, öğrenme-öğretme, yardımlaşma ve dayanışma gibi dünyevi faaliyetlerin de hakkını vermeleri emredilmiştir.”²⁷

Vefatı üzerinden asırlar geçmesine rağmen hâlâ adından söz ettiren şahsiyetlerin hayatı incelendiğinde onların zamanı çok etkin bir şekilde kullandıkları görülür. Süyûtî'nin eserlerinin listesini yapanlar en az 295 eserden söz etmektedirler.²⁸ Bunu bir ömre sığdırmak için hayatı bütün gereksiz şeylerden/zaman tuzaklarından arındırmak gerektiği açıktır. Yeme ve uykuyu abartmak, düzensiz çalışmak, aynı anda çok işle uğraşmak, telefon ve televizyona fazladan zaman ayırmak gibi hususları zaman tuzakları arasında sayabiliriz. Nasihatname ve pendname olarak bilinen öğüt verici kitaplarda da okuyuculara gençliğin kıymetini bilmeleri ve zamanı güzel değerlendirmeleri tavsiye edilmiştir.²⁹

4. Pozitif Düşünce ve Müspet Hareket

Kur'an-ı Kerim öngördüğü sosyal düzen içerisinde Müslümanı konumlandırırken asla ötekileştiren bir dil kullanmaz. O, insanlara farklı yaratılışlarda olduğu ön kabulü ile yaklaşır.³⁰ İnanç boyutunda da bunu göz ardı etmediği için insanların zorla Müslümanlaştırılması diye bir gündemi de bulunmaz.³¹ Sırdaş edinmemek şartı ile Müslümanların başka dinden olanlarla, sosyal ilişkilerde bulunmasına müsaade eder.³²

27 Karaman, Hayreddin ve diğerleri, *Kur'an Yolu*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2017, c. 5, s. 644.

28 Özkan, Halit, “Süyûtî”, *DİA*, TDVY, İstanbul, 2010, c. 38, s. 191.

29 Yeğin Hüseyin İbrahim, “Nâbi'nin Hayriyyesinde Çocuk Eğitimi”, *Şair Nabi Sempozyumu*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Şanlıurfa, 2009, s. 438.

30 İsrâ, 17/84.

31 Yûnus, 10/99-100; Kehf, 18/29.

32 Âl-i İmrân, 3/118.

Hayatını Kur'anî referanslarla şekillendiren bir Müslüman, din, akıl ve vicdanın emrettiklerini yerine getirmek ve yasakladıklarından kaçınmak için gayret eder.³³ Daima iyiliği emreder ve kötülükten sakındırır.³⁴ Eleştirileri hakaret boyutuna geçmez ve başka inanç sistemlerinin değerlerine sövmez.³⁵ Bir Müslüman çevresindekileri hor göremez. Onları gıyabında hoşlanmayacakları şekilde anmaz ve ön yargıdan kaçınır.³⁶ Sözünde durur ve güvenilirliğini zedeleyen davranışlar sergilemez.³⁷ İnsanlara kaba davranmaktan kaçınır³⁸ ve zorba insanlara bile yumuşak bir dille hitap etmeye özen gösterir.³⁹ Müslüman kardeşi ile ilgili kendisine ulaşan olumsuz haberleri hemen doğrulamak yerine gerçeği araştırır.⁴⁰ Doğruyu söyler, doğru olanı tavsiye eder.⁴¹ Öfkesine hâkim olur.⁴² Sosyal sorumluluğunu yerine getirip toplumun dezavantajlı bireylerine el uzatır.⁴³ Yakın çevresindekileri ekonomik açıdan kollar. Emri altında çalışanları ezmez.⁴⁴

Kur'an'da bu pozitif hareket tarzına verilebilecek daha çok örnek bulunmaktadır. Özetle söylemek gerekirse Kur'an ahlakıyla ahlaklanan bir müminden sadece erdemli davranışlar zahir edebilir. Hz. Peygamber'in ifadesiyle Müslüman, insanların, elinden ve dilinden emin olduğu kişidir."⁴⁵

33 Karaman ve diğerleri, *Kur'an Yolu*, c.5, s. 683.

34 Lokmân, 31/17; Tirmizî, *Birr*, 15.

35 Lokmân, 31/18;.

36 Hucurât, 49/11, 12; Müslim, *Birr*, 9.

37 Mü'minûn, 23/8.

38 Âl-i İmrân, 3/159.

39 Tâhâ, 20/48.

40 Nûr, 24/12; Tirmizî, *Birr*, 56.

41 Asr, 103/3.

42 Âl-i İmrân, 3/134; Müslim, *Birr*, 30.

43 Âl-i İmrân, 3/134; Nisâ, 4/1, 36.

44 Nisâ, 4/1, 36.

45 Buhârî, *İmân*, 3.

5. Büyük Şahsiyetleri Örnek Almak

Kur'an-ı Kerim'de zikredilen kıssalar müminlere örnek olabilecek pek çok şahsiyetten söz eder. Bu şahsiyetler çoğunlukla, karakterlerindeki güzellikleri gün yüzüne çıkartan türlü imtihanlarla yüzleşen, sergiledikleri tavırlarla Allah'ın övgüsüne mazhar olan peygamberlerden oluşmaktadır. Bazı peygamberler Hz. Muhammed'e (s.a.s.) örnek olarak gösterilirken, Hz. Muhammed de (s.a.s.) İslam ümmeti için izinden gidilmesi gereken en güzel örnek olarak takdim edilmektedir.⁴⁶ Bireysel hayatında, aile ilişkilerinde ve beşerî münasebetlerde ondan daha güzel bir örnek tahayyül etmek mümkün değildir.

Peygamberlere gelince, onların Kur'an-ı Kerim'de zikredilen hayat hikâyeleri, pek çok alanda örnek alınabilecek güzel davranışlar içermektedir. Herkes kendisini ilgilendiren yönleriyle bu kıssalardan ders alabilir ve bir davranış geliştirebilir. Hz. Muhammed (s.a.s.) bir öğretmen için mükemmel bir modeldir. Keza, problemleri bir grupla ilgilenmek zorunda kalan birisi için Hz. Yakub'un sabrı iyi bir örnek olabilir.

Kur'an'da tek başına bir ümmet olarak zikredilen Hz. İbrahim⁴⁷ kimseden ders almadan aklını kullanarak tevhit inancına ulaşabilmiştir. Bu hakikatleri güzel bir dil kullanarak çevresindekilere anlatmış, zor zamanlarında Allah'tan başka hiç kimseye bel bağlamamıştır.⁴⁸ Hz. İbrahim'e inanan sınırlı sayıdaki kişiden birisi olan Hz. Lut, doğru zamanda doğru yerde bulunmuş, Allah tarafından nübüvvetle mükâfatlandırılmıştır.⁴⁹ Kehf suresinde kıssaları anlatılan gençler, zalim yöneticilere karşı korkmadan iman hakikatlerini haykırarak, ihtiyaç duyduklarında Allah'ın yardımıyla düşmanların tasallutundan

46 Ahzâb, 33/21.

47 Nahl, 16/120.

48 Nisâ, 4/125.

49 Ankebût, 29/26.

kurtulabilmişlerdir.⁵⁰ Bütün bu örnekler hakiki imanı elde eden bir kişinin Allah'tan başka hiç kimseden korkmaması ve sadece O'na güvenmesi gerektiğini çok güzel açıklamaktadır.

Ayrıca, Hz. Yusuf'tan iffetini korumanın erdemini ve affetmenin yüce gönüllülüğünü,⁵¹ Tâlût'un ordusunda genç bir asker olan ve savaş meydanında herkesin kendisinden çekindiği Câlût'u öldürerek savaşın kaderini değiştiren Hz. Davud'dan cesaretin kodlarını öğrenmek mümkündür.⁵²

Rol-model bağlamında genç sahabe efendilerimizden de çok şey öğrenilebilir. Hicret esnasında suikast teşebbüsüne rağmen korkusuzca Hz. Peygamber'in yatağına yatan Hz. Ali, müşriklere karşı cesaretle ilk defa Kâbe'de açıktan Kur'an okuyan Abdullah b. Mes'ûd, Taif Seferi'nde Hz. Peygamber'e atılan taşlara karşı kendini siper eden Zeyd b. Hârise, hicret esnasında Hz. Peygamber için istihbarat görevi yürüten Hz. Ebû Bekir'in kızı Esmâ, Hz. Peygamber'in emriyle iki haftada İbranicayı öğrenen Zeyd b. Sâbit, gençliğinin baharında babasının yanında sahabilerin bulunduğu bir orduya Hz. Peygamber tarafından komutan olarak tayin edilen Üsâme b. Zeyd⁵³ de bu vazifeleri gördüklerinde gönüllerini Allah'ın yoluna ram etmiş birer genç idiler.

Kur'an-ı Kerim'de doğrudan veya dolaylı olarak bahsi geçen Hz. Sare, Hz. Hacer, Hz. Asiye, Hz. Meryem, Hz. Lut ve Hz. Şuayb peygamberlerin kızları da sitayişle hatırlanacak şahsiyetlerdendir. Hz. Peygamber'in ilk eşi olan sevgili annemiz Hz. Hatice'nin nasıl fedakâr ve itaatkâr bir hanımefendi olduğunu da unutmamak gerekir.⁵⁴ Keza, Hz. Peygamber'den

50 Kehf, 18/10-19.

51 Yûsuf, 12/33.

52 Bakara, 2/251.

53 Bakkal, Ali, *Komutan Peygamber ve Yetiştirdiği Komutan Sahâbiler*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2015, s. 72-73.

54 Bkz. Sabuncu Ömer, *Son Peygambere İlk İnanan İnsan Müminlerin Annesi Hz. Hatice*, Semerkand, İstanbul, 2011.

rivayet edilen pek çok hadise kaynaklık ederek Müslümanların aile hayatının tanzim edilmesine büyük katkı sağlayan Hz. Âişe validemiz de mesaisini hep ilme tahsis eden genç bir hanımefendi idi.⁵⁵

Sonuç

Gençlik Allah tarafından insana bahşedilen en büyük nimetlerden birisidir. Bu dönemde elde edilecek kazanımlar bir gencin bütün hayatını yönlendirebilir. Müslüman bir gencin bu dönemde kendisine verilen imkân ve nimetlerin geçici olduğunu hesaba katarak zamanında kendisini yetiştirmesi önemlidir.

Müslüman genç için en sağlıklı tercih, Kur'an'ın yol göstericiliğinde hayatını bütün yönleriyle şekillendirmesidir. Kur'an'ın önerdiği güzel ahlak, disiplinli çalışma, zamanını değerlendirmeye, doğru bilgi kaynaklarına ulaşma, söz ve eylemlerinde aşırılıktan kaçınma gibi hasletler, bir mümin için yoldaki işaretler mesabesinde dir.

Kur'an-ı Kerim'de başta Peygamber Efendimiz olmak üzere, diğer peygamberlerin hayatından ders alınabilecek örnek davranışlar zikredilmiştir. Sabır, sebat, tevekkül, bağışlama, hayâ, cesaret, disiplin, iyilik, ilim merakı bunlardan bazılarıdır. Sahabe efendilerimizin hayatı da hayatımıza ışık tutacak güzellikte tablolarla doludur. Kur'an'ın eleştirdiği davranışları da bunlardan uzak durarak yine bir kazanıma dönüştürmek mümkündür.

Bir Müslümanın dünya ve ahiret saadeti, her türlü aşırılıktan uzak, dini tamamen Allah rızasına hasreden bir yaşamda yatmaktadır. Aşırılıklar heyecandan ve nefsi tatmin etmekten kaynaklanmaktadır. İradesini nefsinin arzularına ram eden bir kişinin sahil-i selamete ulaşması güçtür.

55 Bkz. Sabuncu, Ömer, "Âişe bt. Ebû Bekir" *Müminlerin Anneleri*, Editör: Adnan Demircan, Ömer Sabuncu, Siyer Yayınları, İstanbul, 2017, 139-246.

Hz. Peygamber'in Abdullah b. Abbas'a tavsiyesi:

'... Allah'ı gözet ki Allah da seni gözetsin. Allah'ı gözet ki Allah'ı (daima) yanında bulasın. Bir şey istediğinde Allah'tan istel Yardıma muhtaç olduğunda Allah'tan yardım dile!
Şunu bil ki bütün insanlar sana fayda vermek için toplansa Allah'ın takdiri dışında sana fayda veremezler. Ve yine bütün insanlar sana zarar vermek için toplansa Allah'ın takdiri dışında sana hiçbir şeyde zarar veremezler. Bu konuda kalemler kaldırılmış (karar verilmiş), sayfalar kurumuştur (hüküm kesinleşmiştir).'

(İbn Hanbel, I, 293; Tirmizî, Sıfatü'l-kyâme, 59)